

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Satisfactione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

floris, prospicere & cauere conscientiarum pericula, & doctrinae corruptelas, & tamen videre, quomodo pie retinenda sit disciplina.

DE SATISFACTIONE.

Vetus mos in Ecclesia fuit, non recipere lapsos, qui deinceps ab Euangelio metu suppliciorum, aut polluti fuerat cæde amantibus libidinibus, nisi prius castigatos. Et hic mos cum exemplarum initio sic seruabatur, ut alij admoniti diligentius regerent mores, vero explorarentur animi, an serio redirent ad Ecclesiam. Fuitque res politicus ritus, non pertinens ad conscientiam seu remissionem peccatorum coram Deo. Sed postea ut fit, multæ superstitiosæ opinioniones accesserunt, ex quibus deinde inextricabiles labyrinthi sunt. Quare necesse est de hac parte Ecclesias recte doceri, præsertim cum in refutatione errorum simul multæ grauissimæ res explorantur sint. Illustratur doctrina de remissione peccatorum, monstratur discrimen remissionis culpæ, & remissionis poenarum temporaliū, recitantur poenæ temporales, in quibus vult Deus iram suam aduersus peccata conspici, ut in poena Dauidis, Manassæ, &c. Traduntur discrimen verorum & commentitiorum cultuum. Has tantas complecti necesse est. **A**c ut de externo ritu harum castigationum initio dicam, arbitror morem à primis Patribus sumtum esse. Non vestigia manserunt etiam apud Græcos, ubi aliquis eadem poenam fecerat, aut commiserat incestum, excommunicabatur, hoc est, excludebatur ex consuetudine communium officiorum, & addiebantur signa quædam in vestitu, quæ significabant, eum hominem, reum pollutum & vitandum esse, ac nemo vna cibum capiebat, donec illa signa reatus gerebat. Erant etiam certæ imprecationes & diræ, quæ contra pollutum dicebantur. Sic Phoenix apud Homerum narrat, contra se propter stupratam conjugem patris, diras recitatas esse.

Et Orestes discurret in Græcia, abstinentes ab aliorum comitiis, ac gerens signa reatus, & passim multa exempla inueniuntur, ut Philæi, Antilochi, Adrastii, qui ad Cræsum venit, gerens signa reatus. Hac exempla satis apparet à primis Patribus sumta esse, qui hæc reatus disciplinæ causa obseruauerunt, ut homines cogitarent magnitudinem iræ Dei aduersus pollutos, & eo magis abhorrerent à talibus sceleribus. **H**uius vetusti moris imago, etiam in Ecclesia in excommunicatione seruata est, excludebantur lapsi ex communi consuetudine, ac denuntiabatur eis ira Dei, nec denuntiatio illa fuit irrita, sed denotatus sequebantur poenæ, & cum petebant se recipi lapsi, aliquot diebus ante absolutionem explorabantur, stabant extra locum cœnæ Domini cum signis reatus, id est, plorantes & sordidati, & publice petebant absolutionem. Hac promulgata rursus admittebantur ad cœ-

Domini, & recipiebantur in consortium. Hunc ritum
sæpe castigationis & explorationis nequaquam improbamus, imo
cremum eum grauius sine falsis opinionibus, sine superstitione, si-
mmodicis oneribus seruari, vt prodesset exemplum ad discipli-
nam, vt laudat Ecclesiam Corinthiam Paulus 2. Cor. 7. quod grauius
pœne censuram contra incestum exercuerat, quod eum excluderat, po-
stea vero publice declarantem penitentiam receperat: Tristitia, in-
quit, vestra, quantam excitauit indignationem, zelum & vindictam,
id est, penam, videlicet, ipsam excommunicationem polluti supro-
prietate.

SEd post Apostolos superstitione creuerunt cano-
nes multarum, indicebantur aliquot anni ieiuniorum, & accedebat
falsa persuasio, hæc opera mereri remissionem peccatorum & com-
pensationes esse pro peccatis. Ideoque satisfactiones vocabantur. Ita
obscurebatur lux Euangelij de fide accipiente remissionem propter
Christum. Tandem Canones illi cum iam intolerabiles essent, reli-
cti & neglecti sunt, nomen mansit & umbra, de qua disputant Mo-
nachi, & multas corruptelas Euangelij hic gignunt, de quibus breui-
ter dicam. PRIMVM autem sciendum est, satisfactiones hic non
intelligi ciuiles satisfactiones, vt qui defraudauit alios, compensare
formam debet, qui alterum iniuria affecti, qui conuiciatus est, aut in-
iuriam violentiam exercuit, læso satisfacere debet, & retractare con-
uicta, ac pro violentia pœnam subire, hæc sunt opera debita, & ad
contritionem pertinent, iuxta illud: Desinite malefacere. Qui alte-
rius virorem raptam derinet, non habet Contritionem, donec eam re-
tinet. Sunt igitur ciuiles illæ satisfactiones rerum & famæ restitutio-
nes, opera debita, mandata lege Dei, necessaria ad veram contritio-
nem, & bonum propositum, ac bonam conscientiam.

AT Monachi hic definiunt Satisfactiones opera non debita, quibus volunt
remitti pœnas purgatorij, aut certe alias pœnas temporales. Sic enim
dicunt, Deum, cum sit misericors, remittere culpam, sed cum sit et-
iam iustus & vindex, mutare pœnam æternam in temporalem Purga-
torij. Deinde addunt, partem pœnarum remitti potestate clauium,
partem redimendam esse satisfactionibus. Hæc est summa commen-
ti. Recte autem fatentur, non remitti culpam propter satisfactio-
nem, sed postea de compensatione pœnæ æternæ hallucinantur. Er-
ror est enim sentire, quod æternæ pœnæ remittantur propter nostram
compensationem, & multo absurdus est, quod fingunt propter
opera non debita remitti, de quibus dictum est: Frustra colunt me
mandatis hominum.

Si ergo sentiendum est, iungantur
remissio culpæ & mortis æternæ. Id enim vnum & idem beneficium
est Christi gratuitum, ac tollere culpam, est placare iram Dei, nec
aliud est mors æterna, quam sentire horrendam & inenarrabilem
iram

iram Dei manentem, sicut Iohannes inquit: Ira Dei manet super eum. Sciamus igitur culpam & mortem æternam, simul tolli propter Christum, non propter ullam nostram compensationem. Ideo Paulus inquit: Aculeus mortis peccatum est, Deo autem gratia, qui dicitur nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum. Et Rom. 8. Donum Dei vita æterna per Iesum Christum. Et Osè. 13. Ero mors, & pestis tua inferne. Ideo sentiendum est, fide propter Christum gratis nos liberari à culpa & à morte æterna. Sicut Paulus inquit: Iustificati fide pacem habemus erga Deum. Christi beneficia hæc sunt, Tollere culpam & mortem æternam, id est, placare iram Dei. Quare Christum contumelia afficit, si quis remissionem mortis æternæ transfert in nostram compensationem.

SECUNDO. Quanquam non diuelli debent remissio culpæ & remissio mortis æternæ, tamen necesse est discerni remissionem culpæ à remissione penarum temporalium huius vitæ. Imo quando de poenitentia cogitamus, magnitudo iræ Dei consideretur cum poenis temporalibus huius vitæ. Et si enim multa causa sunt, quibus electis cruci subiecta sit, tamen præcipua causa est, Peccatum factum in carne. Totum genus humanum oppressum est ingentibus calamitatibus & morte, sed magis etiam Ecclesia. Quia vult Deus in Ecclesia intelligi iram aduersus peccatum, quam mundus contemnit. Ideo Ecclesiam duriore sarcina onerat, vt agnoscamus nos circumferre poenas, esse reos, & Deum vere irasci peccato, sed propter Filium non recipi. Adam etsi agnouit se recipi in gratiam, quia filius Dei pro genere humano deprecatus erat, & illud mirabile decretum de reuocatione humani generis in consilio æterni Patris, Filij, & Spiritus Sancti factum erat: tamen subiectus est corporalibus poenis, vt agnosceret suum lapsum, & secuta sunt tristissimæ castigationes, in quibus dicit Adam vere sibi circumdari signa reatus, vt ingentem luctum propter scelus Cain & necem Abel, & similia multa, quæ totam vitam runt miserimi parentes. Præterea præter communes ærummas & singularem poenam, & singularibus poenis propter priuata quædam peccata poenitentem. Dauid propter adulterium quantas ærummas sustinuit longo tempore? Primum stuprata est filia, stuprum cædes filij secuta est. Deinde mota seditio à filio, stuprata coniuges, interfecti ciues, pater publicè est, & minus fuit Dauidem regno spoliari, quam exui ingentibus virtutis & fauoris Dei. Hic se vere sensit excommunicari, & sustulit tantas miseras & dolores tanquam signa reatus circumdari, non à homine, sed à Deo, vt agnosceret Deum vere irasci peccato, se sibi subijceret, non arrogaret sibi laudem iustitiæ, nec esset se superiorem peccatores. Item vt alij hoc exemplo moneantur. Sic poenitentia sunt peculiaribus supplicijs Samson, Salomon, Osiâ percussus & poenitentia.

Nabuchodonosor, & alij sancti innumerabiles, quotidie tales
 pœnas peculiâtes sustinent. Nec loquor de impijs & reiectis,
 sed de scelerata enormia, Deus, cum sit custos politicæ iusticiæ & fo-
 raris, regulariter insignibus supplicijs in hac vita punit, vt de Ca-
 saribus, Nerone, & quotidianis latronibus, sed de Ecclesia & de sanctis
 pœnas, horum multi lapsus omnibus temporibus peculiaribus pœnis
 sustinentur. Iuxta hoc dictum Psal. 88. Visitatione in virga iniquitates
 vestras. Item: Iudicium à domo Dei incipit. **TERTIO** scien-
 tum est, etsi sustinent conuersi pœnas temporales, tamen hæc prorsus
 nihil pertinent ad potestatem clauium, nec imponuntur, nec remit-
 tuntur potestate clauium, vt res ipsa ostendit, nec mortem, nec mor-
 bos, nec bella imponi aut tolli posse à ministris Euangelij. Sed his
 reatibus sunt nos Deus tanquam signis reatus circumdari, cum certa
 peccata puniat, vt nos ipsos & alios de iudicio suo aduersus peccatum
 admonere. Et quoniam hæc pœnæ plerunq; sunt exempla, multi in si-
 gnibus calamitatibus onerati, tanquam in spectaculo monstrantur.
 Num Davidis expulsio, quam triste spectaculum fuit? Quam atrox
 tragedia est Mauricij Imperatoris interitus? Hunc cum Phocas ex
 hys retraxisset, iubet eum ad se cum coniuge, filiabus & filijs adduci:
 hic primum filias, inspectantibus patre Mauricio & honestissima
 coniuge, interfici mandat, postea filium adolescentem, aberat autem
 matris natu apud nutricem, hunc cum afferri iussisset, nutrice ma-
 trimo affert non alumnus, sed suum filium. Tanta erat fides in eo
 matris. Sed cum aspexisset puerum Mauricij, interpellat Phocam
 monens hunc alienum esse, nec se velle calamitatem suam in amicum
 delinere. Affertur igitur Mauricij filius, ac interficitur. Postea mise-
 ranter trucidatur. In tanta calamitate nulla vox impia ex Mauri-
 cio audita est, sed astitit spectator harum ingentium ærumnarum, &
 confessionem suæ culpæ edidit, inquit: Iustus es Domine, & re-
 ctum iudicium tuum. Postremo & ipse occisus est. Fuit autem Mau-
 ricij & alij magnis virtutibus præditus, & Christianæ religionis
 amator. Sed cum esset iracundior, quædam fecit asperius, ideo in has
 pœnas incidit, ante quas admonitus egit poenitentiam. Sed Deus hac
 calamitate & in ipso augere poenitentiam, & alios de suo iudicio ad-
 monere voluit. Satis autem intelligi potest, has pœnas nihil perri-
 nisse ad potestatem clauium. **QUARTO**: Nec sunt hæc pœnæ
 compensationes Purgatorij, aut pro morte æterna. Imo multorum
 calamitates, vt Iohannis Baptistæ, Ieremiæ, Iesaiæ, longe alias caus-
 as habent, nec sunt pœnæ propter ipsorum delicta aliqua irrogatæ,
 sed Deus ipse Iob excusat. **CAUSSÆ** igitur aliz, cur Eccle-
 sia subiecta est cruci, cognoscendæ sunt, quas quidem prodest sæpe co-
 gnoscere. Possunt autem hoc ordine numerari.

PRIMA est: Peccatum commune generis humani, propter quod omnes homines vniuersaliter subiecti sunt morti. 11. Cum mundus non agnoscat illum morbum & contemtum Dei, & iram Dei aduersus hoc malum, Deus magis premit Ecclesiam, vt agnoscat hoc mala, vt vocemur ad pœnitentiam. 111. Quia Diabolus inuoluit se scruit in Ecclesiam. 1111. Vult Deus crescere in notitiam infirmitatis nostræ, & deponere nos fiduciam nostræ, & ad inuocationem Dei, ideo magis exercet sanctos, vt Paulus inuocet. Responsum mortis in nobis habuimus, ne essemus confidentes in virtuti, sed inuocaremus Deum. v. Vt afflictiones sint testimonia immortalitatis, & futuræ gloriæ. Quia enim hic non est timor inter Nerone[m] & Paulum, postea futurum esse necesse est.

VI. Vt afflictiones sint testimonia doctrinæ. Quia enim sancti ferunt confessionem suæ vitæ, apparet eos serio sic sentire. VII. Vt efficiamur similes imaginis filij Dei. Sic Abel, Isaac, Ioseph, Ieremias, Iesaias, fuerunt typi Christi. VIII. Sæpe calumnies sunt pœnæ certorum delictorum, vt Dauidis, Manassæ exilia, & regis Babylonicus morbus. IX. Vt appareat sanctos obedientiam præstare, non suæ voluptatis causa, sed propter Deum. X. Ecclesia sciat se non humanis præsidijs niti, sed habere cultum illum. Ideo exercetur Abraham periculis peregrinationum, in quibus circumfert doctrinam. Sic populus retinetur in deserto, &c.

HÆC tota doctrina de præcipuis fontibus calamitatum manarum ignota est Philosophiæ, quæ putat mortis humanitatis esse materiam fluxibilitatem, sicut beluinarum mortis, & ceterarum miseriarum aut casu, aut humana imprudentia. Sed Ecclesia mouet alias potiores causas. Omittantur ergo fabule de compendioso Purgatorij, quæ nulla habent testimonia in scriptura Prophetica Apostolica, & cogitentur aliæ maiores causæ calamitatum, vt Dei agnoscamus & expauescamus, & rursus veram confessionem nobis proponamus. Deniq; sciamus hunc extremum finem esse omnium calamitatum, vt crescant Fides & Inuocatio. Iuxta illud: Inuoca me in die tribulationis, & eripiam te. QUINTA.

Deus sæpe punit certa peccata certis pœnis, tamen sciendum est pœnas mitigari nostra pœnitentia, aut proflus remitti, vt patet historia Ionæ. Et Iesa. 10. dicitur: Si fuerint peccata vestra candida vt nix. Item: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Ierem. 3. Conuertimini filij, & sanabo auersionem vestram. Et 30. Castigabo te in iudicio, ne tibi innocens videaris, id est, pœnebo te de tuo peccato castigatione aliqua, nec tamen pœnitentia. Ioel 2. Conuertimini ad Deum, quia misericors est, &c. & ceteris pœnam. 1. Corint. 11. Si nos ipsi iudicaremus, non iudicauerit nos.

PERTINENT huc & illa dicta, quæ petunt mitigationem in
 re, & simulantur peccata mereri maiorem pœnam, sed Deum
 re infirmitati nostræ, vt: Si iniquitates obseruaueris Domine,
 sustinebit? id est, Si pœnas omnes exequi velles, subito omnes
 ingueremur. Item, Domine, ne in furore tuo arguas me. Misere re
 in Domine, quoniam infirmus sum. Ierem. 10. Corripe me Domi-
 ne, verum in iudicio, & non in furore tuo, ne ad nihilum redigas me.
 Ierem. 17. Quomodo dabo te Ephraim, quomodo affligam te Israël?
 Iste te delerem sicut Adama & Seboim. Cor meum mutatum est in-
 tra me, exarsit commiseratio mea. Non faciam furorem iræ meæ, non
 delebo Ephraim. Quia Deus ego sum, & non homo, in medio tuî
 sanctus. Id est, Cum inter vos me patefecerim, meum verbum vobis
 tradiderim, nolo vos profus deleri, Reliquias inter vos seruabo.
 Habac. 3. Cum irasceris, misericordiæ recordaris. **P**OSTRE-
 mo semper in conspectu sit dictum Ezech. 33. quod etiam de mitiga-
 tione pœnarum concionatur: Vivo ego nolo mortem peccatoris, sed
 ut conuertatur & viuat. Pertinent huc & plurima exempla eorum,
 quos sanat Christus, quibus præsentis pœnæ remittuntur. **H**AS
 sententias & similes quotidie nobis in precatone proponamus, cum
 de publicis & priuatis pœnis cogitandum est, & petenda mitigatio.
 Iste nos arumæ de his sententijs admoneant, & meminerimus
 nos, castigari nos præsentibus pœnis, & mitigari eas nostra
 penitentia & inuocatione. Hanc esse sententiam multorum aliorum di-
 ctorum etiam iudico, vt, Eleemosynæ liberant à peccato, videlicet
 quod ad præsentis pœnas attinet, id est, merentur mitigationem ca-
 lamitatum huius vitæ. Hæc doctrina de pœnis præsentibus, & earum
 mitigatione utilis est, ac pijs mentes de multis magnis rebus admo-
 net, de ira Dei, de causis multarum magnarum calamitatum, de pro-
 misionibus diuinis, de exercitio fidei & bonorum operum. Doce-
 mus enim tota penitentia mitigari pœnas hominum, non illis riti-
 bus satisfactionum, de quibus Monachi loquuntur, quos dicunt esse
 opera indebita, & valere etiam cum sunt in peccato mortali. Sed
 multa sunt deliramenta in opinione Monachorum, quorum aliqua sa-
 tis est restatse.
SEPTIMO: Satisfactiones Monachorum ob-
 scurant legem & Euangelium, & amplificat dignitatem traditionum
 humanarum. Fingunt enim in satisfactionibus aliquid amplius fieri
 quam legem Dei, somniant reliquis operibus legi Dei satisfactum
 esse. Necessè est autem in Ecclesia extare hanc doctrinam, quod in
 hac vita procul absint etiam renati à perfectione legis. **D**EIN-
 de obsecrant Euangelium, quia fingunt mortem æternam nostra
 compensatione aboleri: Imo indocti facile transferunt satisfactiones
 nostras ad remissionem culpæ.

TERTIO

TERTIO amplificat traditiones humanas, definiunt enim satisfactiones esse opera non debita, hoc est ceremonias humanas, certorum dierum ieiunia, certorum ciborum abstinentiam, certorum precum lectionem. Necessesse est autem in Ecclesia extare hanc vocem: Frustra colunt me mandatis hominum, id est, observationes humanae non sunt cultus Dei, ac multo minus aeternitatis causa, ut sint compensatio pro morte aeterna.

Ex his omnibus colligitur, etiam si vetustas ritus aliquos habuit, quibus polluti à ceteris liberabantur, tamen opiniones Monachorum de Satisfactionibus & Compensationibus commentitias & inanes esse. Falsum est enim mortem aeternam aboleri nostra compensatione, sed pia mētes deducendae ad Christum propitiatorem, & lux fidei retinenda est, ut meminerint agnoscatur. Hæc docet gratis, non propter nostra opera, salutem & mortem aeternam, & tamen interim sciendum est, quod cruci subiectam esse, & sæpe puniri certa delicta certis penis mortalibus: Has vero mitigari tota poenitentia nostra, & delictis operibus. Quare ut poenitentia crescat, accendatur studium profectuum bonis operibus vocationis, & vniuersa obedientia Deo debita, ut discernantur veri cultus ab observationibus humanis. **C**eterum alij de ceremonijs Canoniarum satisfactionum quantum voluerint, tamen hæc quæ dixi, vera, perspicua, firma & pijs vtilia sunt, & in Ecclesia sæpe proponenda.

Nec ego ignoro quæritur quæritur quæritur prætextus ad defensionem eius ceremoniarum. Sophistica enim ista est. Allegant Cyprianum, qui de censura loquitur, quæ erat mos publicus, ad exemplum pertinens, non ad remissionem peccatorum. Denique opiniones Monachorum de compensatione peccatorum, &c. nondum natæ erant Cypriani tempore.

Qui autem contendunt, Satisfactionem castigatorem retinendam esse, hoc cessum castigauit Paulus. Ea castigatio erat excommunicatio, cum sit vero iudicio, est graue fulmē, addit enim Deus poenas, ut scriptum est: Maledicam maledicentibus tibi. Toties autem dicitur, contumaces excommunicatione feriendos esse. Si vult Ecclesia in exempli causa cum quadam grauitate & moderatione addere poenas in recipiendis lapsi, talis mos non improbat, modo non mittantur opiniones de compensatione. Nec fingatur mos ille necessarius, propter compensationem poenarum aeternarum, aut purgationis, sed olim superstitione ritus satisfactionum creuerunt. Obijciunt autem sarij hæc argumenta: Sicut misericordia Dei est remittere poenas, sic iusticia est punire. Necessesse est igitur fieri commutationem poenarum, sicut non remisit Adæ & Dauidi sine poena.

Respondeo: Verum est antecedens. Est iusticia Dei punire, & poena ac placans iram Dei, translata est in filium. Deinde in commutationem

in vniuersaliter punit Deus peccata in contritione, sicut inquit
 Iob: Sicut leo contriuit omnia ossa mea. Hic dolor in Adam, in
 Iob, & alijs pijs multo acrior est, quam mors ipsa. Deinde punit
 etiam delicta certis pœnis præsentibus, sæpe tamen etiam parcit,
 omnes pœnas exequitur. Nam hæc infirma natura tantam iram
 sustinere non potest, sicut dicitur: Si iniquitates obseruaueris Domi-
 nus, quis sustinebit? Et Psal. 77. Et non accendit omnem iram suam.
 Deo promittit mitigationem harum pœnarum agentibus pœnitenti-
 bus. Vult enim non subito extingui homines, sed manere Ecclesiam,
 multos esse idoneos ad labores vitæ & Ecclesiæ necessarios. Parcit
 igitur multis, vt hanc militiam tolerare possint.

O B I I C I V N T

& illud: nos ipsi iudicæmus, non iudicæmur. Ne igitur Deus cas-
 tiget, recte facit Ecclesia, imponens pœnas, vt anteuertat diuinas.
 Hoc argumentum cum sit speciosissimum, diligenter considerandum
 est. Nam hic in re maxima fit insignis confusio hypocriticæ & veræ
 castigationis.

P A V L I dictum salutaris doctrina & consolatio
 est, loquitur de tota pœnitentia: Si nos iudicæmus, id est, si nos
 ipsi accusæmus, & castigæmus vero dolore, & conuerteremur, non
 iudicæmur pœnis à Deo. Sicut sententiæ supra citatæ docent, pœni-
 tentia tolli vel mitigari pœnas. Iesa. 1. & Ioël 2. Conuertimini ad Do-
 minum, quia bonus est, & remittēs pœniam. Et aliæ similes sententiæ.

Et recte sequitur: Castigante Ecclesia mitigari castigationem
 solam. Sed hæc non intelligantur hypocritice de ceremonijs, sed
 de vero ministerio Ecclesiæ, quæ pœnitentiam proponit, non in cere-
 monijs, sed in conuersione ad Deum. Est igitur vera castigatio, verus
 dolor cordis, & morum emendatio. Non est spectaculum certi ritus
 imaginari ab hominibus, vt fuerunt spectacula satisfactionum. Ec-
 clesiæ ministerium spirituale est, & de conuersione cordis ad Deum,
 de vero dolore, de vera renouatione spirituali concionatur. Hæc me-
 ritum mitigationem pœnarum, est enim cultus Deo placens.

Nec vero castigationes, aut vlla opera sine alijs partibus pœ-
 nitentiæ, id est, sine contritione, & sine fide merentur mitigationem.
 Quia opera sine timore & sine fide non sunt cultus Dei, quantumuis
 splendida sunt. Nam lex Dei de corde præcipit: Diligas Dominum
 Deum tuum ex toto corde, &c. Et Rom. 7. dicitur: Seruiamus in no-
 mine spiritus, non in vetustate literæ, id est, vera conuersione cordis
 ad Deum, non externis tantum officijs & ritibus. Diligenter ergo in
 hoc loco obseruetur hæc confusio, quod pro vera castigatione, id est,
 integra pœnitentia, proponunt vmbra, scilicet, externas ceremoni-
 as satisfactionum, cum dictum Pauli, Si nos iudicæmus, &c. trans-
 ferunt ad sua spectacula satisfactionum. Estq; fallacia à dicto secu-
 tari quid, ad dictum simpliciter, iuxta exemplum: Est homo pius,
 cito

ergo est homo, ubi umbra pro rebus ostenditur. **ORNANT** satisfactiones & titulo mortificationis, cum præceptum sit de mortificatione carnis, recte (inquiunt) Ecclesia imponit aliquas mortificationes agentibus penitentiam. Hic iterum admonendi sunt, ut discernant hypocrisim seu opera indebita à mortificatione debita. Mortificatio non simulata, est aut verus dolor in contritione, impotentia sustinens veras afflictiones, ut Dauid obiurgatus à Natã, cum verè expauisset agnitione iræ Dei, & esset in uero dolore. Ita deinde cum calamitates quæ secutæ sunt perferret, sustinuit mortificationem, de qua dicitur 2. Corinth. 4. Vndiq; mortificationem habuit Iesu Christi in corpore circumferentes. Et Roman. 8. Vnus noster homo simul crucifixus est. Et Roman. 12. Exhibete corpora uestra hostiam uiuentem, rationalem, &c. Hæc dicta non de sumptuositate, sed de uero dolore & uera tolerantia loquuntur, de qua in Psalm. dicitur: Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Et per Petrum: Humiliamini sub potenti manu Dei, &c. Hæc patienter habitum opus est, & uerus cultus Dei, de quo aliàs dictum est. Hinc Ecclesia cruci subiecta sit, intelligit hunc cultum Deo necessario prestandum esse, & longe discernit à simulatis externis exercitijs commentitijs satisfactionibus. Nec sunt mortificationes sine merito Dei accersitæ corporis lacerationes, sicut sacrificiuli Baal filij uulnera faciebant. Tales ulro accersiti cruciatus pertinent ad uiam, Frustrà colunt me mandatis hominum. Item pagani cum præceptis, Non occides. Item, Habete honorem corpori, &c. Vnde enim Deus nos agnoscere, hanc nostram vitam, & mirificam omnium partium ac sensuum naturam & harmoniam, suum opus & deum esse, imo & Dei imaginem continere. Ideo reuerenter tractari uoluit uari uult hominum naturam, non uult contaminari sceleribus, non uult corrumpi eam seu uoluptatibus seu cruciatu. Sed quia peccata hæret in nobis, alioqui satis erit calamitatum, quæ cito hanc mortalem naturam absumunt. Has ferre iubet, cum inquit: Sufficit uobis afflictio sua, id est, non accersite uobis ulro maiores calamitates, sed rectè tolerate illas, quæ propter mundi miseriam uos attingunt, non accersitæ. Hæc de uocabulo mortificationis utile est monitum, ut ab hypocrisi discernantur ueri dolores. Deinde est alia quædam uoluntaria diligentia coercendi carnem, uidelicet temperantia in potu, sedulitas in laboribus, acris intentio in studijs, præcautio contra alia negotia uocationis, reprimere errantes motus libidinum, ferre iracundiam. Hæc omnia sunt opera debita, & uirtutes, de quibus sæpe præceptum est. Luc. 21. Cauete ne corda uestra grauentur uelut uela. Roman. 8. Non exhibete membra uestra arma iniustitiæ. 1. Corinth. 9. Captiuo corpus meum, & in seruitutem rodo.

Haec exercitia coercendæ carnis docenda, præcipienda & præcipiunt, non ut sint compensationes pro præteritis peccatis, sed ut incepta arceant peccata. Nam luxus, otium & negligentia inuicem vitia, vt dicitur: Sedit populus manducare & bibere, & exiit ludere, & quotidiana vita declarat, verisimè dictum esse: Luxuriant animi rebus plerunque secundis. Item: Pectora dum gaudent, nec sunt afflicta dolore, Ipsa patent, blanda tunc subit arte Venus.

Ac potest esse diligentia coercendi carnem, etiam in non renatis, vt in Socrate, Pomponio Attico, & similibus fuerunt multæ virtutes temperantia, continentia, mansuetudo. Sed in renatis aliæ sunt virtutes adiuvantes, & alij fines. In Ioseph hæc concurrunt, ipse regit oculos suos, & fugit adulterium, simul autem petit auxilium Dei, ut adiuuetur, ne vincant illecebræ: Deinde suam continentiam refert ad gloriam Dei, non vult doctrinam scandalis deformare. Hanc lucrum pios intelligere oportet, & quia res difficilis est, ideo Paulus nonne mortificationis & hanc luctam comprehendit, vt cum inquit: Si rationes carnis spiritu mortificabitis, uiuetis. Non enim tantum exerceri præcipit, vt Socrates coercuit, sed spiritu, id est, intuentibus Deum, deplorantibus infirmitatem naturæ, petentibus auxilium Dei, repugnantibus Diabolo. Sic & alibi dicit: Mortificate membra uestra, & fræneuite cogitatione iudicij Dei, & fræneuite prauos affectus.

Haec exercitia sciamus & debita esse & oportere esse perpetua, non ut satisfationes certi temporis & modi erant. Ideo Ecclesia perpetuo ea præcipit in concionibus. Sed quæ singulis forma conueniunt, eamque conscientia & opportunitati relinquendum est, ne laquei conscientia inijciantur, & præscriptio certæ formæ, certorum ciborum ac ieiuniorum, cum sit traditio humana, pertinet ad regulam. Frustra colunt me mandatis hominum, & ad temperantiam non tantum conducit. Nos uerò memores simus perpetui mandati de temperantia & continentia: Ebriosi, Fornicatores, non possidebunt regnum Dei.

DE PRÆDESTINATIONE.

CUM nulla sit politia humana, nullus coetus magnus sine multis inijs, & omnes gentes aliæ alijs calamitatibus exerceantur, sapere quæritur animi hominum, an aliqua pars generis humani peculiariter curæ Deo sit, & quæ sit illa pars, an Deus aliquos audiat, aliquibus open ferat, an aliquid agat cum ullis, nisi ut mouent causæ secundæ. Deinde accedit difficilior quæstio, cum res ipsa loquatur, nulla imperia perpetua esse, & magnas accidere omnium gentium dissipationes, ubi mansura sit Ecclesia Dei in hoc mundo. Vidit eam Iohann